

ТАНИЛЦУУЛГА

Хаягжуулалтын тухай хуулийн
шинэчилсэн найруулгын төслийн тухай

Манай улсад шинэ тутам үүсэж байгаа хаягтай холбоотой харилцааг 2013 онд батлагдсан Хаягжуулалтын тухай хууль, Засгийн газрын 2019 оны 325 дугаар тогтоолоор баталсан “Гудамж, зам, талбай, үл хөдлөх хөрөнгийг хаягжуулах журам”, “Бүсчлэлийн кодыг шинэчлэн батлах тухай” Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2018 оны 69 дүгээр захирамж, Нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Тэргүүлэгчдийн 2006 оны 269 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийслэл Улаанбаатар хотын гудамж, талбайд нэр өгөх, нэрэмжит болгох, барилга, байгууламжид дугаар олгох журам”-аар болон “Гудамж, зам, талбай, үл хөдлөх эд хөрөнгө, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хаягийн тэмдэгт тавих ерөнхий шаардлага MNS5283:2022”, “Хаягийн бичвэрт тавих шаардлага MNS6775:2019” зэрэг стандартаар тус тус зохицуулж байна.

Бусад хууль батлагдсантай холбогдуулан Хаягжуулалтын тухай хуульд 2015, 2022 онд аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нь аймаг, сум, баг, нийслэл, дүүрэг, хорооны гудамж талбай, барилга, орон сууц, хашааг хаягжуулах арга хэмжээг авах, тус хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхтэй холбоотой нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан боловч тус хуулиар хаягжуулалтын талаарх нэр томъёоны тодорхойлолт, нийслэл, аймаг болон сумын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх гудамж, зам, талбай, хороолол, хотхон, хашаа, барилга байгууламжийн нэр эсхүл дугаар, хаалганы дугаарыг ямар субъект хариуцан өгөх, өөрчлөх, хадгалах, уялдуулах, хянах зэрэг нь тодорхойгүй, баг, хорооны нутаг дэвсгэрийн зааг, нэр өөрчлөгдөхөд хаягийн мэдээллийн сан, шуудангийн нэгдсэн код болон түүнийг эрхлэгч байгууллагад хэрхэн мэдэгдэх талаар зохицуулалт тусгагдаагүй байна.

Аймаг, суманд газрын даамал, сум, багийн Засаг дарга, нийслэл, дүүрэгт газрын алба, Хот байгуулалт, хөгжлийн газар хаяг олгож байгаатай холбогдуулан хаягийн давхардал үүсэх, түр хаяг олгох, нэр, дугааргүй задгай гудамж олширсон. Шуудангийн тухай хуульд шуудангийн нэгдсэн код түүнтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдсан ч уг кодыг ашиглах, хаягийн бүрдэлд хэрхэн оруулах талаар зохицуулалт Хаягжуулалтын тухай хуульд тусгагдаагүй байна. Түүнчлэн Газрын тухай хууль, Хот байгуулалтын тухай хуульд төлөвлөлтийн үе шатанд хаяг өгөх, мэдээллийн санд оруулах талаар зохицуулалт байхгүй байна.

Нийгмийн тасралтгүй хэрэгцээ, технологийн өндөр хөгжил нь (орон зайн өгөгдөл, газар зүйн мэдээллийн систем, интернэтийн хурд, хүртээмж (5G), веб болон гар утасны апп) хаягжуулалт, хаягийн мэдээллийн хэрэглээг улам бүр нэмэгдүүлж, нийгэм, эдийн засгийн хүрээнд хаягжуулалт, хаягийн систем нь иргэнд чиглэсэн олон төрлийн үүргийг гүйцэтгэж байгаа бөгөөд энэ харилцааг дээр дурдсан хууль, журмаар зохицуулж чадахгүй болж, хаягжуулалтын ажлыг зохион байгуулахад дараах хүндрэл үүсэж байна. Үүнд:

1. Хаягийн мэдээллийн цахим систем, түүний өгөгдлийг зохион байгуулах, удирдах зохицуулахад эрх бүхий байгууллагуудын хооронд ойлголтын зөрүү үүсэх, уялдаа холбоо алдагдах;
2. Хаягжуулах ажлыг ямар аргачлал, арга зүйгээр зохион байгуулах нь тодорхойгүй байх;
3. Хаягжуулалтад оролцогч талуудын эрх, үүргийг хуульд заагаагүйгээс аймаг, нийслэл болон сумын төв, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх

хот, тосгонд гудамж /зам, талбай, хороолол, хотхон/-ны нэр, дугаар, хашаа, барилга байгууламжийн нэр, эсхүл дугаар, хаалганы дугаарыг ямар субъект хариуцан олгох, өөрчлөх, хадгалах, уялдуулах зэрэг нь тодорхой биш байх;

4. Бүсчлэлийн код болон хаягийн бүсийг ашиглах тухай зохицуулалт байхгүй;
5. Хаягийн мэдээллийн санг практик шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлэх, хүртээмжтэй болгох, бизнесийн таатай орчныг бүрдүүлэх талаар эрх зүйн орчин дутмаг;
6. Монгол Улс, тэр дундаа нийслэл Улаанбаатар хотод хаягийн тэмдэг, тэмдэглэгээ хангалтгүй, шуудангийн хайрцаг, түүний хэрэглээг бий болгох талаар бодлогын зохицуулалтууд байхгүй;
7. Хаягтай холбоотой үйл ажиллагааны санхүүжилтийн эх үүсвэрийг хэрхэн шийдвэрлэх талаар зохицуулалтгүй зэрэг болно.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны зорилтын 1.3.4-т “Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх байгууллагын нэр хаягийг монгол бичиг, кирилл бичгээр бичих асуудлыг журамлаж, стандарт мөрдүүлэн нийгмийн соёлыг дээшлүүлнэ.” гэж 5.3.8-д “Газар зүйн мэдээллийн системд тулгуурласан хаягжуулалтын нэгдсэн сан бүрдүүлж, иргэд, байгууллагын хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.” гэж, 9.2.40-д “Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж, гудамж, талбайн нэр, байшин барилгын хаягийн нэгдсэн стандарт хангуулж, хотын соёлыг нэмэгдүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.7.2-т ““Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд олон улсын геодезийн сүлжээнд холбогдсон, байнгын ажиллагаатай станцуудаас бүрдсэн геодезийн хэмжил зүйн дэд бүтэц, хаягжилтын нэгдсэн системийг монгол орны нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгуулж, тэдгээрийн тоон мэдээллийг түгээх тогтолцоог үе шаттайгаар бий болгоно.” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан ““Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 6.1.3-т “Хаягийн нэгдсэн системийг хэрэглээнд нэвтрүүлэх” гэж тус тус заасан.

Дээрх зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор хаягжуулалттай холбоотой практик дээр үүссэн нөхцөл байдлыг эрх зүйн хүрээнд тодорхой болгож, нарийвчлан оновчтой зохицуулах, төрийн зүгээс хаяг, хаягийн өгөгдлийг олон улсын жишиг болон өөрийн орны практик шаардлагад нийцүүлэх, нэг стандартад оруулах, нээлттэй, хүртээмжтэй болгох, хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системийн удирдлага, зохион байгуулалтыг бий болгох шаардлагаар Хаягжуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулсан. Мөн хуулийн төсөлд аймгуудын Засаг дарга, Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын саналыг тусгасан.

Хаягжуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нь 6 бүлэг, 17 зүйлтэй бөгөөд дараах бүтэцтэй байна.

Нэгдүгээр бүлэгт (Нийтлэг үндэслэл) хуулийн зорилт, хаягжуулалтын тухай хууль тогтоомж, нэр томъёоны тодорхойлолт, хаягжуулалтад баримтлах зарчимтай холбоотой зохицуулалтыг;

Хоёрдугаар бүлэгт (Хаягийн объект, хаягийн бүрдэл, хаягийн тэмдэг) хаягийн объект, хаягийн бүрдэл, бичвэр, хаягийн тэмдэг, хаягийн самбартай холбоотой харилцааг;

Гуравдугаар бүлэгт (Хаягжуулах аргачлал) хаягжуулах дараалал, хаягийн зураг бэлтгэх, гудамж, замыг тодорхойлох, нэрлэх, үл хөдлөх эд хөрөнгийн дугаарлах, шуудангийн нэгдсэн кодтой холбоотой харилцааг;

Дөрөвдүгээр бүлэгт (Хаягжуулах ажлыг зохион байгуулах) хаягжуулах ажлыг зохион байгуулахтай холбоотой зохицуулалтыг;

Тавдугаар бүлэгт (Хаягийн мэдээллийн сангийн нэгдсэн систем) хаягийн мэдээллийн сангийн нэгдсэн системийг эрхлэхтэй холбоотой зохицуулалтыг;

Зургаадугаар бүлэгт (Бусад зүйл) хаягжуулалтын үйл ажиллагааны санхүүжилт, хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагатай холбоотой зохицуулалтыг тус тус тусгасан.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар газар зүйн мэдээлэлд суурилсан хаягийн мэдээллийн нэгдсэн систем бий болгох, зам, талбай, үл хөдлөх эд хөрөнгийг үнэн зөв, энгийн ойлгомжтой, дахин давхцахгүй байдлаар хаягжуулах талаар төрөөс авч хэрэгжүүлж буй бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж иргэдийн эзэмшилд байгаа үл хөдлөх хөрөнгийг бүртгэж эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, шуудан, цахим худалдааны болон төрийн үйлчилгээг иргэдэд түргэн шуурхай хүргэх нөхцөлийг сайжруулах замаар нийгэм, эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Улсын хэмжээний хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системийг бий болгож, хаягийн нэгдсэн санг практик шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлж, хүртээмжтэй, ил тод, нээлттэй болгосноор хүн, хуулийн этгээд газар, үл хөдлөх хөрөнгийн мэдээллийг авах, үйл ажиллагаандаа ашиглах хууль, эрх зүйн болон бизнесийн таатай орчныг бүрдүүлнэ.

Газар нутаг, суурин газарт байгаа гудамж, зам, талбай, үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, хотхон, төлөвлөлтгүй суурьшсан хэсэг, үл хөдлөх эд хөрөнгөд нэр дугаар төлөвлөж хаягийн төслийн байр зүйн сэдэвчилсэн зураг үйлдэх, төлөвлөлтийн шатанд хаяг олгох асуудлын эрх зүйн зохицуулалт тодорхой болно.

Хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системийн удирдлага, зохион байгуулалтын эрх, үүргийг тодорхойлсоноор төрийн байгууллагуудын бусад мэдээллийн сантай уялдуулж, төрийн байгууллагын уялдаа холбоог сайжруулж, иргэний болон газар, үл хөдлөх эд хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн статистик тоон мэдээ үнэн зөв, бодитой болно.